

HVILKE NÅTIDSBYGG VIL VI KUNNE BEVARE?

KVALITETEN PÅ BYGNINGSMATERIALE VIL AVGJØRE

Du blir kanskje overrasket når en interiørarkitekt er opptatt av fortidsminnevern. Du er i godt selskap hvis du tror vi tenker mest på trender og tidsriktig tilbehør. Men som interiørarkitekt er jeg mest opptatt av å ta vare på, og vedlikeholde, det som er på innsiden av boligen vår. Det er innsiden i boligen som teller når vi skal skape trivsel der vi bor.

TEKST: Taran Grønlie, interiørarkitekt og medlem av Fortidsminneforeningen

Det er inne i boligen du finner sjelen. En sart sjel som det er altfor lett å ødelegge. Jeg kunne ønske meg mye større oppmerksomhet rundt hvordan vi tar vare på interiørhistorien vår. Det gjelder både slik vi har den, og hadde den, rundt oss i hverdagen. Jeg tenker på gulv, vegger og tak. Møbler av alle slag, redskaper og andre eiendeler, som tilhørte generasjonenes hverdag bakover i tid.

Boliger som er bygd i nær eller fjern fortid, påvirker ubevisst hva vi tenker og føler. Det forteller vår historie. En lettfattelig historie, fordi det hele tiden dreier seg om fundamentale, menneskelige ting.

ET TANKEEKSPERIMENT

Et tankeeksperiment som har opptatt meg den siste tiden, er å kartlegge hvilke nåtidsbygg det blir interessant å bevare for ettertiden.

Operaen i Oslo antar jeg får stå. Den har fasadeplater av italiensk Carrara-marmor. Og er det noe nordmenn er opptatt av, så er det jo det romantiske, italienske. Så antar jeg at MUNCH får stå en stund, men kanskje mest fordi det blir så vanskelig å

rive det kolossale bygget, inneklemt og ytterst ved vannet, som det er plassert.

Våre nåtidsbygg bærer preg av billige stålkonstruksjoner som kles inn med gipsplater. Deretter blir de pyntet med trendy fasadeplater, med glitter og fjas. Bygningsmassen er utfordrende, og ikke mulig å rehabilitere eller å bygge om. Men den er enkel å rive!

Så kan vi jo spørre oss om de er noe å bevare?

Konklusjonen min er i alle fall soleklar. Kvalitetene på materialene på nyoppførte bygg vi omgir oss med, offentlige bygg som boligbygg, er ingenting å bevare for ettertiden. Der holder det med å henge en gipsplate, litt ventilasjonsrør, noen stålstendere og litt kapp av laminatparkett på veggene. Det ser ut som det er et unntak for Nasjonalmuseets skiferkledning. Den holder nok en stund.

Så kan ettertiden undersøke hvilke hodeløse og miljøfiendtlige materialer vi omga oss med. Vi vil alle snu oss urolig i

graven vår, etter hvert som kommentarene hagler fra museumsbesøkende og fra dem som besøker andre offentlige bygninger.

HVOR ER DET BLITT AV DEN «STIVNEDE MUSIKKEN»?

Før i tiden var huset selve symbolet på familien og tingenes tilstand. Det skulle arves, nye slekter skulle vokse opp, og det skulle ivaretas med innbo og det hele. Byggekunsten var sterkere enn alle andre kunstarter. Den var beregnet på varighet. I tillegg til å være solid og motstandsdyktig mot vær og vind og tidens tann, skulle den bli stående til de neste generasjonene.

Kostbare materialer som tegl, eik og messing ble brukt. Arkitektens vurderinger ble vektet høyt. Det var også vanlig at fremtidige brukere fikk sitte i førersetet når en ny arbeidsplass skulle bygges. Direktøren satt ofte som leder for byggekomiteen og bidro til kvalitet på bygget.

Sitat? Bero quos
as quas dolupta
numenim
olessitatur, sum
re cor rectem.

INTERIØRARKITEKT TARAN GRØNLIE er opptatt av at kvalitetene på materialene på nyoppførte bygg vi omgir oss med. I dette innlegget mener hun at mange offentlige bygg og boligbygg, er ingenting å bevare for ettertiden fordi materialene er for dårlige. Det holder det med å henge en gipsplate, litt ventilasjonsrør, noen stålstendere og litt kapp av laminatparkett på veggene, skriver hun. Hun gjør et unntak for Nasjonalmuseets skiferkledning. Den holder nok en stund.

Foto: Nasjonalmuseet/Iwan Baan

Som eksempler kan jeg nevne Veritas-bygget på Høvik i 1976, i regi arkitektene Lund og Slaatto, Hydros hovedkontor på Solli plass, tegnet av Erling Viksjø fra 1960 og administrasjons-senteret til skipsreder og hvalfanger Anders Jahre, i Sandefjord i 1931 og 1934, tegnet av Arnstein Arneberg.

Nå bygges kontor- og boligbygg av investorer, og juss og kapital er det viktigste. Fra 1930 /1940 har vi opplevd at arkitekten har mistet sin sentrale posisjon i utviklingen av byggeprosjekter. Siden 1985 er dette blitt ytterligere forsterket. I dagens komplekse byggeprosesser har vi bare to aktører.

FASADER OG ESTETIKK NEDPRIORITERT

Tradisjonelt har rekrutteringen til eiendoms- og byutvikling vært dominert av ingeniører og økonomer fra det offentlige byråkratiet, som både regulerer områder og iverksetter. På den andre siden har vi entreprenørstyrte byggeprosesser som bare er basert på anbudskonkurranser.

Fasader og estetikk har vært nedprioritert, spesielt i leilighetsbygg. Arkitekten

blir overkjørt av de reelle beslutnings-takerne, om de i det hele tatt får være med. Interiørarkitektene er fullstendig utelatt fra prosjektene. Alt blir uansett solgt, og fine fasader og et godt interiør koster mer.

Arkitekten og interiørarkitekten har selvsagt en viktig rolle i å skape gode og menneskevennlige interiører og fasader. Men, de kommer ingen vei uten en oppdragsgiver som gir handlingsrom og kvalitet. Derfor er den politiske beslutningen om å fase ut arkitektene, en tragedie. Det bør være balanse mellom gjennomtenkt materialbruk, god detaljering, funksjonalitet, aldringskvaliteter og vedlikeholdsvennlighet. Selvsagt parallelt med idealer om skjønnhet og harmoni mellom byggemiljø, natur og mennesker.

Johan Wolfgang von Goethe (1749–1832) sto klassisismen svært nær, og han definerte arkitekturen som «stivnet musikk». Det er en vakker definisjon på våre byggekunstverk. Så da må jeg jo spørre, hva gjør så en arkitekt som kan skape «stivnet musikk»?

En definisjon kan være at arkitekten oversetter behov og krav til fysiske størrelser. Arkitekten samordner og

innlemmer elementene til helheter. Ønsker, krav og ideer transformeres til fysiske former og «stivnet musikk» oppstår. På mange måter kan det beskrives som en politisk kunstart, fordi den gir konkrete fysisk uttrykk for politisk bestemte planer. Det gir, i all sin kompleksitet, arkitekten et samfunnsansvar.

Vi må få arkitektene tilbake. Og vi må få utbyggere som ønsker å bygge for ettertiden og ikke bare for nåtiden. Utbyggere og arkitekter som lar boligens sjel få lyst til å flytte inn og som innehar en holistisk tankegang for utviklingsområdene.

BOLIGENS SJEL - GENIUS LOCI

Boliger som er bygd i nær eller fjern fortid, påvirker ubevisst hva vi tenker og føler. Når vi går inn i en eldre bolig, blir vi en del av historien. Lettfattelige historier, fordi det hele tiden dreier seg om fundamentale menneskelige ting. Oss. Om rehabiliteringsprosjekter ikke uføres i samspill med byggekunstverket blir ikke boligens sjel, genius loci, ivaretatt. Historien blir ødelagt. Når vi rehabiliterer eldre byggverk, må målet være at vi ta vare på sjelen.

Jeg har litt for ofte sett hvordan husets opprinnelige sjel ødelegges, og det river meg i hjertet. Jeg føler et allment opplysningsansvar for bevaring at tidligere tiders interiør.

Jeg ser altfor mange kunder som ønsker seg et kjølig, rettlinjert og kaldt interiør. Og det selv om de har slått seg til ro i en eldre jugendvilla. Da forsøker jeg, med list og lempe, å få kunden inn på et annet spor. Eller rett og slett ber familien flytte til et annet objekt, som samsvarer med deres «smak».

Oppussing av en jugendvilla med lamellparkett med klikksystem, eller til og med laminatgulv, med fotlister uten profiler, fordi det skal være så praktisk, burde ikke være tillatt. Hvis det så toppes av et kjøkken med laminatbenkeplate og profiløse dører, er det rene voldtekten mot huset.

Ikke alle tenker over hvordan rom og interiør skaper følelser og reaksjoner i oss. Et dårlig interiør kan oppleves urovekkende, og et godt interiør kan virke helende.

Interiøret er en komposisjon der fysiologiske behov, trygghet og rommets arkitektur spiller på lag. Å skape gode

harmoniske rom, handler primært om to ting. Det er funksjonalitet og estetikk som er samstemt som organist og orgel.

For å opprettholde sjelen, må det gjøres riktige valg når det gjelder materialer, kledninger, listverk, gulv, dører, vinduer, tak, dekorering, tapetsering og mye annet. Valg av interiørarkitektoniske løsninger og byggematerialer er viktig, fordi det må harmonere med huset.

Det virker for eksempel ikke riktig å innføre brede og ubehandlede furupanel, glattkantlister, eller senket gipstak med spotter i hus fra sveitserperioden. Der var det tidligere ganske sikkert malt fas, eller perlstaffpanel, profilerte lister og høyt under taket. Det er eksempler på stilbrudd som fratar huset identiteten.

Det samme gjelder om du i et hus fra funkistiden dekorerer med profilerte lister og småblomstret tapet. Det passer svært dårlig sammen med husets opprinnelige sjel. Disse kombinasjonene sender forvirrede stemninger ut i rommet. Det blir

rette og slett helt galt. Derfor er det viktig å restaurere eldre byggverk med respekt.

Jeg er selvfølgelig tilhenger av at folk må få gjøre som de vil. Men for meg går det rett og slett en grense. Og den går her. Det er på disse områdene jeg kunne ønsket

meg et bedre vern. Jeg vil ha en sterkere allmenn forståelse for verdiene som ødelegges, og boligens sjel som legger på sprang og kanskje forsvinner for godt.

Den grønne, samlende og vakre holistiske tankegangen, ligger i oss som en arv fra antikken. Vi kjenner alle gode og dårlige miljøer på kroppen. Bondestuenes

møbleringsplan, med hele familielivet, har vi samlet i vår tids kjøkkenallrom. Vi har mangeårig møbelhistorie, hvor vi kan velge å omgi oss med den stilen som skaper trivsel og glede hos oss. Møblene bygd i treverk av en av dine oldefedre finnes snart ikke mer. Et personlig interiør kan ikke kjøpes for penger, eller lages av masseproduserte varer. Så ta vare på de skattene du har. ■

Sitat? Bero quos
as quas dolupta
numenim
olessitatur, sum
re cor rectem.

KR 200 FOR MEDLEMSKAP UT ÅRET!

**Vi tilbyr kampanjepris for
innmelding etter 1. september**

Kjenner du noen som kunne tenkte seg å være medlem av Fortidsminneforeningen? Tips dem om medlemskap til under halv pris av ordinær kontingent *) ved innmelding frem til 31. desember 2022.

De to siste utgavene av medlemsbladet Fortidsvern og Årboken 2022 er inkludert i denne prisen.

Innmeldingen kan du enkelt ordne selv på www.fortidsminneforeningen.no.

Verver du noen kan du velge blant våre flotte vervepremier.

**Som medlem i Fortidsminneforeningen støtter du arbeidet for å
sikre Norges kulturarv.**

FORTIDSMINNEFORENINGEN
National Trust of Norway

GML

FYLKESAVDELINGER OG LOKALLAG

ØSTFOLD

Leder: Jens Bakke
Telefon: 993 54 286
E-post: jens.bakke@idd.no
Indre Østfold
Halden
Sarpsborg og Rakkestad

OSLO OG AKERSHUS

Styreleder: Svein Solhjell
Daglig leder: Elin Hallberg
Telefon: 97 00 58 58
E-post: oslo-akershus@fortidsminneforeningen.no
Oslo og omegn
Bærum
Romerike
Nittedal og Hakadal

HEDMARK

Leder: Bianca Wessel
Telefon: 936 58 859
E-post: hedmark@fortidsminneforeningen.no
Hedmarken
Nord-Østerdalen
Solør-Odal
Trysil og Engerdal
Sør-Østerdal

BUSKERUD

Leder: Jorunn Wiik
Telefon: 909 38 198
E-post: buskerud@fortidsminneforeningen.no
Ringerike
Drammen og omegn
Kongsberg og Numedal
Hallingdal

VESTFOLD

Leder: Odd Hjort-Sørensen
Telefon: 415 29 439
E-post: vestfold@fortidsminneforeningen.no
Sandefjord
Nevlunghavn Vel Bevart

TELEMARK

Leder: Else M. Skau
Telefon: 918 67 083
E-post: telemark@fortidsminneforeningen.no

OPPLAND

Leder: Anne Marit Noraker
Telefon: 91103969
oppland@fortidsminneforeningen.no
Norddalen
Sør-Gudbrandsdal
Verne-Vøla
Vestoppland

AGDER

Leder: Karl Ragnar Gjertsen
Telefon: 928 09 662
E-post: agder@fortidsminneforeningen.no
Kristiansand og omegn
Flekkefjord og omegn
Aust-Agder

ROGALAND

Leder: Stina Ekelund Erlandsen
Telefon: 91905106
E-post: rogaland@fortidsminneforeningen.no
Haugalandet
Jæren
Stavanger
Ryfylke
Dalane

HORDALAND

Daglig leder: Ida Pettersen
Telefon: 948 81 310
E-post: hordaland@fortidsminneforeningen.no
Bergen
Bjørnafjorden
Lysøens Venner
Voss
Fana og Ytrebygda
Årstad

SOGN OG FJORDANE

Styreleder: Malén Røysum
Daglig leder: Jon E. Tamnes
Telefon: 57 67 88 40
E-post: sognogfjordane@fortidsminneforeningen.no
Ytre Sogn og Sunnfjord
Indre Sogn

MØRE OG ROMSDAL

Leder: Toril Røsand
E-post: toril.rosand@neasonline.no
Sunnmøre
Romsdal
Nordmøre

DEN TRØNDESKKE AVDELING

Styreleder: Johan Helberg
Daglig leder: Merethe Skjelfjord Kristiansen
Telefon: 959 35 568
E-post: dentronderske@fortidsminneforeningen.no
Trondheim og Omegn
Den Gamle Bergstad
Steinvikholms venner
Orkdal og omegn
Leksvik
Inderøy
Sparbyggja
Namdal
Frosta
Sør-Innherred

NORDLAND

Leder: Arnstein Brekke
Telefon: 90976119
E-post: nordland@fortidsminneforeningen.no
Rana
Salten
Vesterålen
Sør-Helgeland

TROMS

Leder: Marianne Skandfer
Telefon: 995 06 234
E-post: marianne.skandfer@uit.no
Tromsø og omegn
Harstad og omegn

FINNMARK

Leder: Lene R. Edvardsen
Telefon: 992 93 314
E-post: finnmark@fortidsminneforeningen.no

SVALBARD

Leder: Atle Brekken
Telefon: 415 26 116
E-post: svalbard@fortidsminneforeningen.no

Savner du et lokallag i ditt område? Vil du bidra til oppstart?

Ta kontakt med organisasjonssekretær Ingunn Emdal på ingunn@fortidsminneforeningen.no / 23 31 70 70 eller din fylkesleder.

Se vår hjemmeside www.fortidsminneforeningen.no eller ring hovedadministrasjonen 23 31 70 70 for kontaktinformasjon til lokallagene.